

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Role metodika prevence na školách a jeho sebevzdělávání

The methodology specialist's role of prevention and his self-education

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Marie Dvorná

Autor:

Aneta Kozáková, DiS.

Praha 2023

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Marii Dvorné za její odborné vedení a kvalitní připomínky k mé bakalářské práci. Také bych ráda poděkovala osloveným školním metodikům prevence za poskytnutí rozhovoru.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Aneta Kozáková

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tématem školního metodika prevence a jeho dalšími možnostmi vzdělávání. Teoretická část je rozdělena do pěti velkých kapitol. První kapitola se zabývá školním prostředím. Druhá kapitola se zabývá nás seznamuje s typy rizikového chování. Třetí kapitola se zabývá prevencí. Čtvrtá kapitola je zaměřena na poradenské pracoviště základních škol a poslední na samotného metodika prevence a témata s ním spojená.

V praktické části se snažím přiblížit práci školního metodika prevence a porovnávat, jak se praxe shoduje s teorií. Za účelem tohoto šetření jsem získala osm rozhovorů se školními metodiky prevence, ve kterých jsem zjišťovala jejich odbornost, podporu a spolupráci a možnosti jejich dalšího vzdělávání.

Klíčová slova

Školní metodik prevence, prevence, rizikové chování, školní poradenské pracoviště, vzdělání.

Annotation

This bachelor thesis deals with the topic of the school prevention methodologist and his/her further training possibilities. The theoretical part is divided into five large chapters. The first chapter deals with the school environment. The second chapter deals with introduces us to types of risky cho- behavior. The third chapter deals with prevention. The fourth chapter focuses on the counselling department of primary schools and the last one on the prevention method itself and the topics related to it.

In the practical part I try to present the work of the school prevention methodologist and compare how practice coincides with theory. For the purpose of this investigation, I obtained eight interviews with school prevention methodologists to determine their expertise, support and cooperation, and opportunities for further training.

Key words

School prevention methodologist, prevention, risky behavior, school counseling center, education.

Obsah

Seznam zkratk	7
Teoretická část	8
Úvod.....	8
1. Škola a školní prostředí	9
1.1. Klima školy	9
2. Vybrané typy rizikového chování	12
3. Prevence	14
3.1. Typy prevence	15
3.2. Historie prevence	16
4. Charakteristika poradenských služeb na ZŠ.....	17
5. Školní metodik prevence	18
5.1. Kvalifikační modely metodika prevence	21
5.2. Cílové skupiny metodika prevence	24
5.3. Organizace pro školní metodiky prevence a jeho další vzdělávání	25
5.4. Preventivní program školy a jeho tvorba	27
Praktická část	30
6. Cíle a výzkumné otázky	30
7. Kvalitativní šetření	30
7.1. Výzkumný vzorek	30
7.2. Metoda sběru dat	31
8. Sběr a analýza dat.....	32
8.1. Sběr dat.....	32
8.2. Analýza dat.....	33
8.3. Výsledky výzkumu.....	34
9. Diskuse	41
Závěr	44
Zdroje.....	45
Seznam příloh	47
Příloha č. 1. – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 1	48

Příloha č. 2 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 2.....	49
Příloha č. 3 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 3.....	51
Příloha č. 4 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 4.....	53
Příloha č. 5 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 5.....	55
Příloha č. 6 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 6.....	56
Příloha č. 7 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 7.....	58
Příloha č. 8 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 8.....	59

Seznam zkratk

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

RVP – Rámcový vzdělávací program

Zejm. – zejména

Teoretická část

Na začátku se teoretická část věnuje škole a jejímu prostředí, typy rizikového chování a prevencí. Dále se zaměřuje na charakteristiku poradenského pracoviště a jejími členy. Poslední kapitola se věnuje školnímu metodikovi prevence.

Úvod

Škola je prostředí, které ve velké míře působí na jedince. Jedinec ve škole tráví velkou část svého času a škola tak velkým způsobem ovlivňuje smýšlení, vývoj a motivaci jedince. Ve škole na jedince působí určitá skupina lidí. Samozřejmě se na školách mohou objevit i různé rizikové faktory, kterým by se mělo předcházet, případně mírnit jejich dopady.

Největší prevencí těchto jevů by měli být sami dospělí, tedy rodiče a příbuzní. Dalšími dospělými by měli být lidé ze vzdělávacích institucí, tedy pedagogové a pedagogičtí pracovníci. V této práci se zaměříme konkrétně na školního metodika prevence, který má velký vliv na chod prevence celé školy. Samozřejmě ve spolupráci s týmem dalších odborníků na prevenci a s celým týmem školy.

V teoretické části se nejprve zaměříme na pojmy jako škola obecně, její klima a dále pojmy spojované s metodikem prevence, s prevencí na školách a organizacemi, které se zaměřují na vzdělávání školních metodiků prevence. Rozebereme si konkrétní projevy rizikového chování. Zaměříme se také na věkové skupiny žáků, se kterými školní metodici prevence pracují. V souvislosti s rizikovým chováním se budeme také zabývat prevencí, jejími druhy a historií.

Touto prací bych ráda přiblížila práci školního metodika prevence, jakými tématy a problémy s dětmi se nejčastěji zabývá, jaké vzdělání je nutné pro tuto pozici mít a jak se může dál vzdělávat. Zaměříme se také na aktuální téma v této oblasti a tím jsou supervize metodiků prevence a celého poradenského týmu na školách. Zajímá mě, v jaké míře a zda vůbec supervize na školách probíhají. Cílem tedy je přiblížit roli školního metodika prevence na školách a zhodnotit, jakým způsobem se aktuálně vzdělávají.

1. Škola a školní prostředí

Jedinec ve škole a školním prostředí stráví několik let. Ve škole se na jedince působí vzděláváním a výchovou. *“Výchova je v pedagogickém pojetí považována za záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti.”*¹ Samozřejmě dochází také ke vzdělávání. V pedagogickém přehledu se, ale dočítáme, že jsou to dva rozdílné pojmy. *“Pojem vzdělávání se obecně v pedagogické teorii chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojení poznatků, dovedností, postojů aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování.”*² Z této teorie nám vyplývá, že učitel při běžném vyučování daného předmětu působí i výchovně. Jak se můžeme dočíst, výchova a vzdělávání jsou spolu velmi úzce propojeny. Vyplývá nám také, že učitel má obrovskou moc na předání jakýchkoli znalostí, a to nejen těch intelektových, ale i těch mravních. Ve škole u jedince také dochází k jeho socializaci.

1.1. Klima školy

Tento pojem jako takový je velmi těžko uchopitelný. Můžeme říct, že je to určitý jev, něco jako dlouhodobá atmosféra, na kterém se podílí hlavně škola, tedy její členové jako vedení školy, pedagogický sbor, učitelé, třídní učitelé, ale i jako jednotlivci, a to stejné u žáků, tedy žáci jako skupina (třída), ale i žák jako jednatel. Dále pak rodiče a samozřejmě, a především školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog a speciální pedagog.

Podle autorů se můžeme domnívat, že klima je jev dlouhodobý, měnící se v čase. Je to jev subjektivní, který se hodnotí na základě vnímání a prožívání jednotlivých aktérů, kteří jsou součástí dané školy. Může velmi ovlivnit úspěšnost a kvalitu fungování dané školy.³

---

¹ PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. str. 17. ISBN 978-80-262-0872-3.

² Tamtéž, str. 17.

³ Sociální klima školy. *Klima.pedagogika: Zamyšlení nad pojmem klima školy* [online]. Ústav sociálního lékařství: str. 93. Jiří Mareš [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: http://www.klima.pedagogika.cz/skola/doc/03_4.pdf

Klima školy je ale také ovlivněno objektivními faktory, kterými jsou například počet žáků na škole a umístění školy. Rozdílné klima bude ve škole, která je ve velkoměstě nebo v malé vesnici.

Volba rodičů, kam dají své dítě do školy, by se měla také odvíjet od toho, jaký výchovný styl na škole převládá. Podle výchovných stylů se bude také odvíjet samotné klima školy. Grecmanová ve své knize uvádí 3 typy klimatu školy:

“1. Autoritativní

2. Demokratický

3. Liberální.”⁴

Na metodickém portálu RVP se klima školy rozděluje následovně:

“Funkčně orientovaný klimatický typ

Distanční klimatický typ

Osobnostně orientovaný klimatický typ”⁵

Autoritativní a funkčně orientovaný klimatický typ je typickým pro nízkou toleranci, špatnými vztahy mezi učiteli a žáky, zaměřením na výkon a soutěživost. Učitelé se sociálně angažují pouze v malé míře. Učitelé mezi sebou mají vztahy dobré. Toto klima však žáky vede k nechuti ke škole a strachu ze školy.⁶

Pokud ve škole vládne toto klima, je zřejmé, že to nebude mít kladný dopad na žáky ani učitele. Přístup pedagogů by měl být velice kladný a otevřený k žákům a rodičům. Založený na vzájemné spolupráci. Vyvolání strachu a negace vůči škole musí zanechat následky na člověku při dalším vzdělávání a může tak negativně ovlivnit jeho budoucí životní směr.

Pro liberální a distanční klimatický typ je typický velice kladný vztah mezi žáky, ovšem mezi žáky a učiteli vztah dobrý není. Motivace žáků je zde velice nízká. Ovšem není

---

⁴ GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy: soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. str. 6–7. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-80-4.

⁵ *Vliv prostředí školy na její klima. Metodický portál RVP.CZ [online]. Helena Grecmanová, 2004, 11.11.2004 [cit. 2023-07-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/124/vliv-prostredi-skoly-na-jeji-klima.html>*

⁶ *Vliv prostředí školy na její klima. Metodický portál RVP.CZ [online]. Praha: Helena Grecmanová, 2004, 11.11.2004 [cit. 2023-07-18]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/124/vliv-prostredi-skoly-na-jeji-klima.html>*

zde strach ze školy. Objevuje se nechuť vůči škole. Ani vztahy mezi samotnými učiteli nejsou kladné.⁷

Pro děti ve školním věku je velice důležitá správná motivace, která zde ale chybí. Pokud jsou špatné vztahy již mezi samotnými učiteli, není možné navodit příjemnou atmosféru vůči žákům. Soudržnost mezi žáky a zároveň špatný vztah učitele k žákům může vést ke snížení autority učitelů a jejich nerespektování. Dle mého názoru vztah ke škole a danému předmětu určuje i přístup a vztah učitele k dětem. Pokud žáci z učitele necítí přirozenou autoritu a učitel jim nezvládne předat nadšení k danému předmětu, nemusí pak objevit ani jejich samotné nadání.

Demokratický a osobnostně orientovaný klimatický typ je založený na toleranci učitelů k žákům, vzájemných dobrých vztazích, dobrá motivace, učitelé nechtějí vyvolávat strach a frustraci. Strach a nechuť ke škole se objevuje pouze v malé míře. Učitelé se snaží o individuální přístup vůči žákům.⁸

Tento přístup se jeví jako ideální, byť se žádný z modelů v reálu nevyskytuje v čisté podobě (jde o modely). Na každého žáka je pohlíženo individuálně a je tedy možné vnímat jeho potřeby a přizpůsobit se jim. Nevyvolává se zbytečný stres v žácích ani učitelích. Žáci mají dobrý vztah mezi sebou a dobré vztahy jsou i mezi učiteli, tím vzniká vzájemné pouto a při různých problémech je v tomto případě lehčí je řešit a vyřešit. Žák pak nemá problém se se svými starostmi svěřit učiteli. Škola zde může být jako pilíř pomoci, pokud by něco nefungovalo v rodině. Při individuálním přístupu může být velmi rychle odhalen jakýkoli problém.

Klima se také utváří ve třídě. Úkolem všech pedagogů je, aby se ve škole děti cítily bezpečně. Je tedy nutné vytvořit bezpečné klima třídy. K tomu může napomoci příručka vydaná MŠMT, která slouží jako dobrý průvodce pro vytvoření dobrého klima ve třídě.

---

⁷ GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy: soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. str. 7. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-80-4.

⁸ Vliv prostředí školy na její klima. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Helena Grecmanová, 2004, 11.11.2004 [cit. 2023-07-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/124/vliv-prostredi-skoly-na-jeji-klima.html>

2. Vybrané typy rizikového chování

Již na základních školách se objevuje chování, které je pro společnost nežádoucí a pro další vývoj člověka může být i nebezpečné. Děti se díky internetu snadno dostávají k věcem, které jsou nebezpečné, avšak pro ně nějakým způsobem lákavé. Dříve se na školách řešilo hlavně kouření a alkohol. Dnes se díky pokrokové společnosti mezi děti lehce dostanou i drogy tvrdší nebo drogy hůře odhalitelné. Typickým, těžko odhalitelným příkladem, je například žvýkácí tabák. Nejde cítit jako klasické cigarety. Je ovšem ještě nebezpečnější než cigareta, protože obsahuje ještě více nikotinu a více karcinogenních látek. Děti mohou lehko překročit maximální dávku a může to mít daleko horší následky než klasická cigareta.

Dnešní životní styl dětí je také odlišný oproti životnímu stylu před vývojem různých technologií. Děti netráví mnoho času venku se svými vrstevníky, ale tráví mnohem více času v online světě. Tento online svět je plný násilných her, videí, neosobních sociálních sítí, ale hlavně je velmi lehce přístupný pro každého. Děti pak různé bojové hry zkusí mezi sebou již od mladšího školního věku. Dochází tak lehce k výskytu rizikového chování.

Dříve se velmi často používal pojem sociálně patologické jevy ve smyslu rizikového chování. Dnes se ovšem pojem sociálně patologické jevy v tomto významu odborníky zapovídá i když v některých legislativních dokumentech se stále používá. *“Rizikové chování, někdy též sociálně nežádoucí chování, je pojem posledních let, který nahrazuje pojem v dnešní době již zastaralý – sociálně patologické jevy.”*⁹

*„Pojem rizikové chování zahrnuje rozmanité formy chování, které mají negativní dopady na zdraví, sociální nebo psychologické fungování jedince anebo ohrožují jeho sociální okolí, přičemž ohrožení může být reálné nebo předpokládané.“*¹⁰

Do základních typů rizikového chování řadíme:

a) záškoláctví – označení pro neomluvenou absenci žáka. Zde je důležité zjistit příčinu záškoláctví u žáka. Příčinou může být strach z učitele, zkoušení, školní neúspěšnost nebo šikana, nechut' ke vzdělání, riziková parta a s ní spojené nelegální aktivity místo školy.

---

⁹ Typologie rizikového chování. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha: Pavlas Martanová, 2014, květen, 2014 [cit. 2023-07-12]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/typologie-rizikoveho-chovani.html>

¹⁰ MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. str. 161. ISBN 978-80-87258-89-7.

V tomto případě hraje velkou roli postoj rodičů vůči škole a vzdělávání. Pokud je postoj lhostejný či nepřikládá příliš velký důraz vzdělávání, nelze zde očekávat převzetí motivace ze strany žáka.

b) šikanu a extrémní projevy agrese – šikana a extrémní projevy agrese – my se zde zaměříme na šikanu ve školním prostředí. „*Jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumějí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.*“¹¹ Šikana může být jak fyzická (fyzické útoky jako bití, loupeže a poškozování věcí), tak psychická (nadávky, vyhrožování a pomlouvání).

Agresi lze vymezit jako chování omezující práva, tendence k násilnému chování vůči další osobě. Agresi lze dělit na zlostnou, instrumentální a spontánní.¹²

Další typy rizikového chování jsou:

- c) extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě,
- d) rasismus a xenofobii,
- e) negativní působení sekt,
- f) sexuální rizikové chování,
- g) závislostní chování (adiktologie)

Podle Národního institutu vzdělávání pak k těmto základním typům řadíme ještě 2 typy, které ale nejdou zcela zařadit do klasického rizikového chování. Mluvíme o poruchách a problémech vzniklých následkem syndromu CAN a o poruchách příjmu potravy. Je velmi časté, že se u jedince vyskytuje více typů rizikového chování současně. Vzniká tím tak syndrom rizikového chování. Jiní autoři tento jev popisují jako syndrom problémového chování.

Rizikové chování je takové chování, které má negativní dopad na zdraví jedince, jeho sociální fungování nebo ohrožuje sociální okolí jedince. Ohrožení může být reálné nebo ho můžeme předpokládat.

---

¹¹ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. Str. 136. ISBN 978-80-247-3710-2.

¹² FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Str. 49. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

„Mezi formy rizikového chování se řadí rizikové zdravotní návyky, rizikové sexuální chování, agresivní chování, delikventní chování, rizikové chování ke společenským institucím, hráčství a rizikové sportovní aktivity.“¹³

Rizikové chování má podobu široké škály, kdy se může pokládat za „běžné“ v podobě adrenalinového sportu nebo může hraničit až s patologií v podobě například sebevražedného chování.

3. Prevence

Prevence je slovo latinského původu (z lat. *praevenire*, předcházet), znamená opatření učiněná předem, včasnou obranu nebo ochranu. Jedná se o opatření, činnosti, která mají bránit výskytu nějakého nežádoucího jevu, problému či snižovat jeho pravděpodobnosti. Pedagogický slovník nám přímo říká, že prevence je: *“Soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejm. onemocnění, poškození, sociálně patologickým jevům.”*¹⁴ Prevence může být v jakékoli oblasti. My se zaměříme na prevence v pedagogice, která by tedy měla být zaměřena hlavně na prevenci šikany a agresivního chování, užívání návykových látek, ale také prevence nemocí a navedení na správný životní styl.

Prevence rizikového chování je proces, který je zařazen do základních aktivit každé výchovné instituce. Prevence tohoto chování by měla být součástí každého výchovného procesu. *„V podstatě dobrá výchova je nejkvalitnější prevencí nevhodného chování, poruch chování, nedostatečnosti vzdělání.“*¹⁵ Školy a různé vzdělávací instituce si vytvářejí svůj preventivní program, kterým se snaží předcházet vzniku rizikového chování, ve kterém jsou zahrnuty různé aktivity orientované právě na situace, které mohou nastat.

---

¹³ MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. str. 161. ISBN 978-80-87258-89-7.

¹⁴ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. Str. 178. ISBN 80-7178-772-8.

¹⁵ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. Str. 106. ISBN 978-80-247-3710-2.

Ovšem tu nejkvalitnější prevenci bychom měli nacházet ve kvalitním rodinném zázemí. „Mít domov znamená být součástí vztahového systému, ve kterém zažíváme bezpodmínečné přijetí, kde jsme přijímáni a milováni a kde sami můžeme milovat.“¹⁶ V rodině se učíme různé role a také se učíme překonávat různé situace, ať už třeba ty krizové, či pro nás pozitivní. Získáváme jistotu, že na tomto světě jsme potřební, že nás někdo potřebuje a že my máme někoho, kdo nás má rád i přes naše chyby. Že na všechno nejsme sami a že je zde někdo, kdo je ochoten nám pomoci. Učíme se bezmezně lásky a učíme se mít rád bez jakýchkoli podmínek.

Bohužel se mnohdy právě v rodinách učíme chování, které je nežádoucí. Chování, které může být pro náš další vývoj velice negativní. Může jít o jakoukoli formu násilí nebo třeba závislostní chování. V tomto případě je pak nutné, aby jedinec měl možnost ukázky jiného chování, například ve škole.

Prevence ve škole je nutná nejen v případě, když selže rodina. Kvalitní prevence by měla probíhat ve všech vzdělávacích institucích, které jedinec navštěvuje. Pokud tedy selhává rodina, měla by zde být výchovná instituce, která pomůže jedinci a jeho rodině nastínit jiný způsob chování, výchovy či životního stylu.

3.1. Typy prevence

Základní členění prevence je na prevenci primární, sekundární a terciární.

Primární prevence je věnována široké veřejnosti (samozřejmě nejvíce cílí na děti a mladé lidi), té části, která není nijak riziková. Rozděluje se na nespecifickou a specifickou, specifická dále potom na indikovanou a selektivní. Nespecifická se zaměřuje obecně na kvalitně strávený čas. Obsahuje témata, mezi která lze zařadit například zdraví, zdravý životní styl či bezpečnost. Můžeme říct, že nespecifická prevence podporuje žádoucí formy chování určené danou společností. Specifická navazuje svými konkrétními tématy na nespecifickou. Zaměřuje se tedy na určité téma, jako například šikana, zdravý životní styl nebo zdravé jídlo. Pro tento druh prevence je typická vysoká očekávaná míra účinku na určitý typ rizikového chování. Bohužel při tom ale necílí na další typy rizikového chování. Účinná je tedy pouze na problematiku, na kterou je daný program specificky určen.

---

¹⁶ VÁGNEROVÁ, Kateřina. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Str. 49. ISBN 978-80-7367-912-5.

Indikovaná prevence je zaměřená na jednotlivce, kteří mají určité rysy a charakteristiky rizikového chování. Selektivní prevence je zaměřena na specifické skupiny, které jsou ohrožené rizikovým chováním.

Sekundární prevence je pro ty jedince, kteří už mají za sebou patologickou zkušenost, jako například drobné krádeže, kouření či počátky šikany. Také je zaměřena na děti, u kterých je pravděpodobnost, že by se u nich po čase objevilo kriminální chování (děti vyrůstající v kriminálním prostředí či ve špatném sociálním zázemí). Instrukce sekundární prevence jsou například nízkoprahové kluby. Děti v nízkoprahovém klubu jsou většinou již nějakým problémem postihnuty. Rodiče s nimi netráví například volný čas aktivně a děti se zabavují právě rizikovým chováním, kterým může být například kouření, experimentování s jinými návykovými látkami, záškoláctví nebo nicnedělání s ostatními členy vrstevnické skupiny.

Terciární prevence vede ke zmírňování dopadů rizikového chování. Je už odbornou pomocí, která je realizována v určitých zařízeních jako například v diagnostických ústavech, v terénní práci nebo komunitě.

Je důležité, aby primární prevence byla efektivní. Skupinové přednášky bez interaktivních prvků dětem toho moc nepředají. Příklad neefektivní prevence je například sledování preventivních filmů, po kterém ani nenásleduje diskuse. Neefektivní prevencí je také uvádění odstrašujících příběhů. Vede to pouze k tomu, že dítě si vytvoří obranný postoj s tím, že tato situace se zrovna jemu stát nemůže. Dítě nebere tedy tyto příběhy vážně a nepřemýšlí nad nimi tak do hloubky, aby si bylo schopno samo odůvodnit, že je ta daná věc nebezpečná či neprospěšná pro jeho další vývoj.

3.2. Historie prevence

V době totalitního režimu, tedy před rokem 1989, neexistoval žádný vládní dokument, který by se zaměřoval na prevenci rizikového chování. Výjimkou byl dokument Boj proti negativním jevům mládeže. Ovšem v tomto dokumentu se spíše moralizovalo, než aby se objevilo preventivní opatření na odborné úrovni. Obsahově toto téma spadalo do působnosti Ministerstva zdravotnictví a jeho Ústavu zdravotní výchovy. Před tímto rokem se nahodile objevovaly aktivity spojené s daným tématem, ovšem aktivity zajišťovaly spíše lékaři nebo zdravotní sestry, než školy a další instituce zaměřené na děti. Mluvilo se hlavně o alkoholu a kouření. Prevence byla stavěna spíše na strašení a ukázkách odstrašujících případů. Dnes

o této prevenci hovoříme jako o neefektivní. Na vážnější úrovni se pak prevence otevřela pomocí knih a filmů, například film *Pavučina* a kniha *My děti ze stanice ZOO*.¹⁷

V polovině 90. let se začaly zapojovat neziskové organizace a začaly se objevovat aktivity zaměřené na preventivní programy, školení a „trénink pedagogů“ na školách. Vycházely nové publikace, které se věnovaly primární prevenci. Ovšem na konci 90. let se vývoj prevence zastavil. Veškeré preventivní programy se začaly točit kolem tématu zdravý životní styl a přestávaly být efektivní z důvodu špatné reflexe od cílových skupin. Ke zlepšení došlo až v roce 2002, kdy byla zavedena certifikace preventivních programů, „...*kteřé realizuje Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR*.“¹⁸ Tuto certifikaci si ještě rozvedeme v jiné kapitole.

4. Charakteristika poradenských služeb na ZŠ

Poradenský systém na školách začínal již v šedesátých letech 20. století. Ovšem tvořil ho hlavně výchovný poradce, který ale zajišťoval poradenství hlavně v oblasti kariérního směru. Dnes je to zastoupeno kariérním poradenstvím.¹⁹

Díky rozšíření rizikového chování mezi dětmi i studenty a potřebou takovému chování předcházet nebo včasné zabránit jejich šíření, začala být jakási potřeba preventivních opatření. Zejména tedy primární prevence. Díky tomuto opatření je povinností ředitelů ZŠ, SŠ i VOŠ zřizovat ve škole školní poradenské pracoviště, jehož nutným členem je spolu s výchovným poradcem i školní metodik prevence. Tyto dvě osoby tvoří minimální personální složení, tedy základní model. Dalšími členy mohou být případně i školní psycholog či speciální pedagog, tzv. rozšířený model. Rozšířený model se sestavuje v závislosti na možnostech školy.

Poskytování poradenství přímo ve škole začalo v devadesátých letech 20. století. Do týmu se začali přibírat i školní psychologové a kvůli žákům se speciálními vzdělávacími potřebami byl tým doplněn také speciálním pedagogem. Školní metodici prevence začali být

---

¹⁷ MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ, et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Str. 18-19. ISBN 978-80-7422-391-4.

¹⁸Tamtéž, str. 27.

¹⁹ KUCHARSKÁ, Anna. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013. Str. 23. ISBN 978-80-262-0497-8

součástí díky záměru školské politiky, a to právě kvůli předcházení vzniku rizikového chování u žáků.²⁰ Dalšími členy týmu jsou vybraní pedagogové dané školy. Za kvalitu tohoto týmu zodpovídá ředitel školy. Tento tým by měl výborně spolupracovat jako celek, díky vzájemné spolupráci, jejich informovanosti a přístupu každého člena poradenského týmu.

Školní poradenské pracoviště se zabývá hlavně školní neúspěšností, záškoláctvím, žáky s poruchami chování, integrací žáků se znevýhodněním. Vytváří program pedagogicko-psychologického poradenství, ve kterém jsou určené jednotlivé role poradenského týmu, poskytování služeb a časový prostor na poskytování služeb.

Výchovný poradce se věnuje kariérami poradenství a může se podílet na průběhu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a také žáků nadaných. Zajišťuje podmínky pro vzdělávání cizinců žijících v České republice. Zajišťuje konzultace pro rodiče a podílí se na pedagogické diagnostice.²¹

Speciální pedagog řeší vše, co je spojené s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Podílí se na vytváření individuálního vzdělávacího plánu a řeší informace o diagnostice žáka z odborných pracovišť jako je například pedagogicko-psychologická poradna.²²

Školní psycholog mapuje žáky nejen s výchovnými problémy ve škole. Snaží se včas zasáhnout a případné problémy v co nejkratší míře odhalit a zabránit jejich dalšímu vývoji. Má na starost krizovou intervenci ve škole. Měl by být oporou nejen pro žáky, ale také pro pedagogy a rodiče žáků.²³

5. Školní metodik prevence

Školní metodik prevence je pedagog školy, který se navíc zabývá prevencí rizikového chování na dané škole. Sleduje, jaké rizikové chování se ve škole objevuje a připravuje preventivní program školy.

Školní metodik prevence by měl mít své určité zázemí, které by bylo vhodné pro případné konzultace s rodiči dětí, ale hlavně prostor, kam se děti nebudou bát přijít a svěřit se se svými případnými problémy. Školní metodik prevence by měl být pro děti dobře známý,

---

²⁰ KUCHARSKÁ, Anna. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013. Str. 23. ISBN 978-80-262-0497-8.

²¹ Tamtéž, str. 25.

²² Tamtéž, str. 26.

²³ Tamtéž, str. 26.

takže by nemělo být vynecháno jeho představení dětem, aby případně věděly, na koho se obrátit. Také by měl mít stanovené konzultační hodiny.

Školní metodik prevence by měl být dostatečně ohodnocen a motivován vedením školy. Měl by mít s vedením školy dobré vztahy pro případnou spolupráci při různých problémech. Vedení by mělo být dostatečně informováno metodikem.

Metodici prevence na školách by měli být hlavní osobou, která bude spolupracovat s učiteli a celým týmem školy na vypracování školního vzdělávacího programu. Tento program by měl být žákům prezentován takovými metodami, které budou snadno pochopitelné a budou schopni přijmout tento program jako hranici, která určuje, co pro ně v životě bude nebezpečné, jak se daným rizikovým postavit a pomůže určit postoj k okolnímu světu.²⁴

Aby práce metodika prevence byla kvalitní, měl by mít obrovské nadšení do práce s dětmi a empatii, aby se dokázal naladit na potřeby dětí a učitelů dané školy. Každá škola bude mít jiné potřeby, a tak je důležité, aby metodik prevence měl dobrý vztah se všemi členy školy. Díky tomu by se měla lehko navázat spolupráce jak s učiteli, tak s dětmi při řešení různých problémů. Činnost školního metodika prevence je uvedena přímo ve vyhlášce, podle které se musí školní metodik prevence řídit.

„Standardní činnosti školního metodika prevence jsou vymezeny v příloze č. 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Školní metodik prevence vykonává činnosti metodické, koordinační, informační a poradenské.“²⁵ Kvůli naplnění těchto činností metodik spolupracuje s třídními učiteli, žáky a jejich rodiči, s nestátními organizacemi i s místními úřady. a je nutné vést písemnou dokumentaci. Jednotlivé činnosti zahrnují tvorbu a realizaci preventivního programu školy, vzdělávání pedagogů v oblasti primární prevence, realizaci aktivit zaměřených na integraci žáků z ohrožených skupin, resp. ohrožených rizikovým chováním a žáků cizinců a zařazování multikulturních prvků do výuky. Podrobněji tyto činnosti rozebírá například autor Procházka:

Školní metodik prevence koordinuje přípravu preventivního programu a dohlíží na jeho zavedení ve škole. Nemá ho připravovat sám za celou školu, ale vytváří si tým, se kterým společně preventivní program vytvoří. Dále musí preventivní program neustále rozvíjet

---

²⁴ PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. Str. 11. ISBN 978-80-88290-28-5.

²⁵ MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ, et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Str. 121. ISBN 978-80-7422-391-4.

podle potřeb školy a musí vyhodnocovat, jak je daný program účinný, případně reagovat na vyskytující se problémy. Má být odbornou pomocí svým kolegům na škole a metodicky je vést k zavedení programu do výuku, tzn. aplikovat různá témata z preventivního programu do předmětů, kam se zařadit dá, například výchova ke zdravému stylu nebo směřování ke kvalitnímu trávení volného času. Zde by se měla objevit i spolupráce s vychovateli školní družiny. Poskytovat aktuální informace kolegům ve škole ohledně prevence. Sledovat a mapovat projevy rizikového chování ve škole. Spolupracovat s různými preventivními zařízeními a zpracovávat informace o realizovaném preventivním programu.²⁶

Samotný metodik prevence musí být pedagogický pracovník. Pro výkon této činnosti musí ještě absolvovat studium specializovaných činností v oblasti prevence rizikového chování. Toto studium, díky kterému dostává osvědčení, trvá minimálně 250 hodin a ukončuje se písemnou prací a závěrečnou zkouškou. Dále poskytuje nabídky preventivních programů,

Metodik prevence na školách zajišťuje také poradenskou činnost, kterou ale vykonává společně s odborným týmem školního poradenského pracoviště. Tento tým společně by měl klást velký důraz na vzájemnou informovanost, spolupráci a dodržovat etický kodex školních poradenských pracovníků.

U školního metodika prevence by měla fungovat zejména spolupráce s třídními učiteli a s odbornými institucemi zaměřenými na primární prevenci nejen v dané lokalitě.

„Rozdělení rolí, vytvoření časového prostoru na poskytované služby, zkvalitnění vzdělávání školních poradenských odborníků, týmová práce a spolupráce se specializovanými poradenskými pracovišti ve školství, tj. pedagogicko-psychologickými poradnami (PPP), speciálně pedagogickými centry (SPC), ale také se středisky výchovné péče (SVP) a dále mimo školství zejména s informačně – poradenskými středisky úřadů práce vede k vytváření prostoru pro operativní poskytování kvalitnějších školních poradenských služeb.“²⁷

---

²⁶ PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. Str. 75. ISBN 978-80-88290-28-5.

²⁷ MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ, et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Str. 117. ISBN 978-80-7422-391-4.

Funkce metodika prevence je na škole povinná. Do funkce je metodik pověřen ředitelem školy a tato funkce je ohodnocena formou buď osobního příplatku, nebo zvýšením osobního ohodnocení. Měsíční příspěvek za tuto specializovanou preventivní činnost činí 1000-2000 Kč.

5.1. Kvalifikační modely metodika prevence

V návaznosti na stále větší potřeby zvýšení počtu kvalifikovaných preventivních pracovníků, byl vytvořen tzv. model kvalifikací v prevenci rizikového chování. Tento model se rozděluje do 4 úrovní. Model vznikl na základě zákonů, vyhlášek dokumentů a metodik, které se věnují primární prevenci. Úrovně jsou navrženy podle náročnosti a při získání vyšší úrovně se automaticky zahrnují znalosti úrovně nižší a absolvent je schopen uplatnit se i v nižších úrovních.²⁸

Vzdělání školního metodika prevence v oblasti prevence je tedy nezbytně nutné. V praxi se ovšem velmi často setkáváme s tím, že školní metodik prevence je do funkce jmenován, a přitom nemá potřebné vzdělání ani započaté.

Popis úrovní:

1. Základní úroveň (primárně preventivní minimum)

Tato úroveň je na nejnižší úrovni obtížnosti. Požadavky jsou kladeny na všechny osoby, které preventivně pracují ve školství se skupinami dětí a mládeží. Využívají se zde prostředky tzv. všeobecné prevence. Pracovník v této úrovni, již ale nemůže pracovat a provádět programy selektivní a indikované prevence. Osoba musí mít na pracovišti možnost být vedena osobou, která má úroveň minimálně třetího stupně tohoto kvalifikačního modelu. Musí mít také možnost pravidelné konzultace s touto osobou. Tuto úroveň by měla mít osoba, která v rámci standardní výuky zahrnuje ve svém předmětu jakoukoli preventivní činnost (například výuka o etnických menšinách). Nebo také osoba, která je odborníkem v určité složce záchranného systému a vede ve škole, či na svém pracovišti, preventivní osvětovou přednášku. Další osobou, která potřebuje tuto úroveň je dobrovolný pracovník, který pod dohledem preventivního pracovníka vede preventivní program nestátní neziskové

---

²⁸ MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Str. 114. ISBN 978-80-7422-391-4.

organizace. Vhodný pro efektivní práci s třídním kolektivem. V tomto kurzu se probírají témata, kde se dozvídáme, co vůbec prevence je, jaká je efektivní primární prevence, herní techniky pro práci, pedagogickou a vývojovou psychologií a samozřejmě typy rizikového chování. K této úrovni je potřeba mít dokončené středoškolské vzdělání s maturitou, absolvován kurz primární prevence v určitém rozsahu a musí mít alespoň započaté studium, které je zaměřeno na práci s lidmi.²⁹

2. Středně pokročilá úroveň (středně pokročilý preventivní pracovník)

Práce v této úrovni je na vyšším stupni obtížnosti a jedná se hlavně o přímou práci s cílovou skupinou dětí a mládeže na školách. Zahrnuje práci s programy všeobecné primární prevence nebo selektivní prevence. Jde o programy, kde dochází již k určité interakci od cílové skupiny. Dochází zde k nácviku životních dovedností, ke zpětným vazbám, mělo by jít o snahu naladit skupinu na složitější interakci. Pracovník v této úrovni by měl mít specifické znalosti o typech rizikového chování. Tato úroveň by měla pracovníka také připravit na zvládnutí krizových situací, které mohou při programu nastat ať už u celé skupiny, či u jednotlivce. I při této úrovni je důležitý dohled pracovníka minimálně třetí úrovně a možnost pravidelné konzultace. Tuto úroveň potřebuje především pracovník v nízkoprahovém zařízení nebo pracovník ve školském zařízení pro mládež ve výkonu ústavní a ochranné výchovy, kde vykonává program selektivní prevence se specifickým zaměřením na zneužívání drog a jiné závislosti. Potřebná kvalifikace k této úrovni je dokončené vysokoškolské bakalářské studium, které je zaměřeno na práci s lidmi, absolvován kurz primární prevence s určitým počtem hodin a tato osoba by měla splňovat všechny nároky první úrovně.³⁰

3. Pokročilá úroveň (pokročilý preventivní pracovník)

V této úrovni může pracovník vykonávat prevenci jak organizační, tzn. vytvářet preventivní program, vést ostatní kolegy, kteří působí v preventivní oblasti (pracovníky úrovně 1 a 2), komunikovat a spolupracovat s dalšími organizacemi zabývajícími se prevencí (např. s pracovníky pedagogicko-psychologické poradny). Ve školních zařízeních také vykonává práci školního metodika prevence, definovanou ve vyhlášce č.72/2005 Sb. V další řadě může vykonávat přímou práci preventivní činnosti s určitou cílovou skupinou. V této fázi je osoba

---

²⁹ MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Str. 115-116. ISBN 978-80-7422-391-4.

³⁰ Tamtéž, str. 116-117.

schopna pracovat se všemi typy preventivních programů, je také schopna využít jak všeobecnou, tak selektivní a indikovanou prevenci. Jde o programy složitější, které využívají i určitých terapeutických metod. Je ale nutné zde brát ohled na to, že prevence není terapie. Měl by se klást zřetel na respektování mezioborových hranic a také osoba v této úrovni by si měla být vědoma svých hranic. Tuto úroveň potřebuje školní speciální pedagog, či školní psycholog, který provádí preventivní program indikované prevence. Dále pedagog nebo etoped, který vytváří preventivní program ať už ve škole, nebo v ústavním zařízení pro výchovu a ochrannou výchovu, nebo ve středisku výchovné péče. V neposlední řadě také vedoucí pracovník, který je zodpovědný za kvalitu aktivit spojených s primární prevencí v certifikovaném programu. Potřebná kvalifikace k této úrovni je dokončené vysokoškolské magisterské studium, které je zaměřeno na práci s lidmi a pracovník musí splňovat všechny nároky první a druhé úrovně. Dále musí mít absolvován pokročilý kurz primární prevence s určitým počtem hodin a na této úrovni je také požadovaná praxe dva roky v primárně preventivních aktivitách na první a druhé úrovni.³¹

4. Expertní úroveň (expert primární prevence)

Pracovník této úrovně již může působit jako lektor, či koordinátor primární prevence. Monitoruje rizikové chování v dané oblasti, vytváří preventivní programy pro danou oblast, vydává odborné publikace na konferencích a v časopisech. Pozice pro tuto úroveň jsou například jako oblastní metodik prevence, který působí v pedagogicko-psychologických poradnách, nebo lektor primární prevence. Potřebná kvalifikace k této úrovni je dokončené vysokoškolské magisterské studium, které je blízké primární prevenci a musí splňovat všechny nároky předchozích úrovní. Dále musí mít absolvovány pokročilé kurzy primární prevence v určitém rozsahu hodin a minimálně pět let praxe v primární prevenci ve školství nebo organizování primárně preventivních aktivit s cílovými skupinami dětí a mládeže nebo vzdělávání dospělých.³²

---

³¹ MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Str. 117-118. ISBN 978-80-7422-391-4.

³² Tamtéž, str. 119-120.

5.2. Cílové skupiny metodika prevence

Pro kvalitní a efektivní práci metodika prevence na školách je důležité rozlišit, s jakou cílovou skupinou bude metodik pracovat. Cílová skupina se určuje podle různých kritérií. Čím blíže jsou popsána kritéria cílové skupiny, tím práce bude efektivnější. Cílová skupina je ta, na kterou je orientován preventivní program. Je jasné, že se preventivní program bude lišit při práci s dětmi například předškolního věku a mládeží. Lišit se samozřejmě bude také skupina lidí z rizikové oblasti a oblasti, kde je minimální kriminalita. Jasně definovaná cílová skupina je dokonce popsána ve standardech primární prevence. Určitá kritéria nám ale popisuje Miovský.

- Věkové kritérium

Předškolní věk 3-6 let

Mladší školní věk 6-12 let

Starší školní věk 12-15 let

Mládež 15-18 let

Mladí dospělí 18-26 let

- Kritérium náročnosti

Dle toho, v jaké míře má skupina vztah k rizikovému chování bude program náročný. Dělá se podle toho, jak je daná skupina zasažena rizikovým chováním. Pokud je skupina nezasazena, znamená to, že se u ní určitý typ rizikového chování neprojevil.

- Sociálně-společenské kritérium

Sem můžeme zařadit sociálně znevýhodněné komunity, rodiny s rizikovými faktory jako je například alkoholismus, mladí pachatelé trestných činů, mládež ohrožená sociálním vyloučením, děti ohrožené nedokončením povinné školní docházky.

- Institucionální kritérium

Sem řadíme žáky a studenty základních a středních škol, děti a mladistvé, kteří jsou v zařízení ústavní péče, mladé nezaměstnané lidi, ale také studenty vysokých škol.³³

---

³³ MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Str. 20-24. ISBN 978-80-7422-391-4

Cílová skupina metodika prevence by měla zahrnovat jak žáky na školách, tak jejich rodiče, ale i ostatní pedagogy na škole. Tyto skupiny jsou vzájemně provázané, proto je důležité zaměřit na všechny.

5.3. Organizace pro školní metodiky prevence a jeho další vzdělávání

Uvedeme si některé organizace, které poskytují specializační studium metodika prevence a další různá školení, při kterých se metodik prevence může zdokonalovat a mít přehled o nejaktuálnějších problémech týkajících se žáků a prevence. Přimo na webových stránkách Národního ústavu pro vzdělávání můžeme najít seznam certifikovaných organizací, které poskytují programy primární prevence.

SEMIRAMIS z.ú. je organizace zabývající se prevencí rizikového chování a vzdělávání. Jejich cílovou skupinou jsou uživatelé nelegálních a legálních drog, osoby v konfliktu se zákonem, rodiny a osoby blízké, děti a mládež a odborná veřejnost. Poskytují také specializační studium metodika prevence. Dále také poskytují kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách. Nově také je možné u nich začít supervizní výcvik. Tato organizace působí v Královéhradeckém kraji, Pardubickém, Středočeském a v Mladé Boleslavi. Poskytuje také Nízkoprahové zařízení. Přimo pro metodiky prevence poskytuje různá zajímavá školení. Jedním z nich je například kurz krizové intervence ve školním prostředí. Dále například jak pracovat s dětmi s úzkostí ve škole. Dále poskytují supervizi pro metodiky prevence.

INFRA je akreditovaná vzdělávací instituce u MŠMT. Poskytuje další odborné vzdělávání všem pedagogům. Poskytují studium pro metodiky prevence, které nově dělají celé online. Poskytují ale i různé webináře zdarma. Témata pro metodiky prevence jako například kurz na téma Problémové a agresivní děti, děti s ADHD, jejich výchovné problémy, nebo na komunikaci v krizových situacích. Zaměřují se i na psychohygienu pedagogů. Tato organizace není uvedena v seznamu certifikovaných organizací.

Vzdělávací institut Středočeského kraje je příspěvková organizace zřízená Středočeským krajem za účelem poskytování prospěšné činnosti v oblasti vzdělávání dospělých. Poskytuje specializační studium pro výkon činnosti školního metodika prevence. Dále poskytuje vzdělávací programy pro pedagogické pracovníky.

P-centrum je vzdělávací instituce, která poskytuje kurzy pedagogickým pracovníkům s akreditací MŠMT. Poskytují různé programy primární prevence školním třídám. Při uzavření škol v době pandemie reagovali na situaci a vydali metodickou podporu, jak pracovat se školní třídou online. Poskytují kurz pro třídní učitele, různé typy kurzů zaměřené na konkrétní typ rizikového chování, ale také kurz primárně preventivního minima první a druhé úrovně.

Česká asociace školních metodiků prevence je nepolitické sdružení, které vzniklo 12.2.2004 zaregistrováním stanov na Ministerstvu vnitra ČR. Je to organizace, která sdružuje školní metodiky prevence. Hlavní cíle této organizace jsou:

- snížit vyučovací povinnost školních metodiků prevence,
- zvýšit osobní příplatek,
- provádět výzkumnou činnost, která se zaměřuje na problémy, které řeší metodik prevence.

Tato organizace nabízí různé doplňující kurzy pro školní metodiky prevence, poskytuje vzdělávací pomůcky metodikům pro žáky. Každý metodik prevence se může stát členem asociace. Na stránkách asociace jsou k dispozici aplikace a testy, které by měly hravou formou seznamovat žáky s prevencí rizikového chování.

Organizací, které poskytují různé kurzy a další školení pro metodiky prevence je spousta. Bohužel některé organizace poskytují nekvalitní školení a pro školy to může být drahá investice, která je ale neúčinná. Z tohoto důvodu se zavedl systém kontroly kvality těchto školení. *“V roce 2013 Národní ústav pro vzdělávání (NÚV) obdržel od MŠMT pověření k výkonu certifikací podle rozšířených a aktualizovaných standardů a systém byl pro žadatele o certifikaci znovu spuštěn. MŠMT také spojilo s certifikacemi svůj dotační program, což znamená, že od roku 2015 finančně podpoří zejména ty organizace a programy, které procesem kontroly kvality úspěšně prošly a certifikát získaly. Tato garance kvality slouží pro školy i rodiče jako záruka, že se s dětmi pracuje podle nejnovějších odborných poznatků a etických pravidel. K podobnému kroku jsou motivovány i kraje a obce. Záměrem*

je, aby se časem na školách realizovaly pouze preventivní programy poskytovatelů, kteří certifikačním procesem úspěšně prošli.”³⁴ Tuto kontrolu provádí tým odborníků, kteří si program osobně vyzkouší a na osobní zkušenosti pak schvalují daný program.

Bohužel i přesto školy velmi často naráží na nekvalitní programy a školení. Musí si stanovovat svá kritéria, podle kterých si školení vyberou. V dnešní době je internet přeplněný různými online kurzy, které jsou však mnohdy nicneříkající.

Ráda bych zde uvedla, že pro školní metodiky prevence vydává MŠMT také různé metodické dokumenty, které obsahují různá doporučení a pokyny na konkrétní problémy, které by školní metodici prevence mohli řešit. Jde například o metodický pokyn k prevenci a řešení šikany, dále pak k primární prevenci rizikového chování, ke kyberšikaně, syndromu CAN, sebepoškozování a další.³⁵

5.4. Preventivní program školy a jeho tvorba

Preventivní program si tvoří každá škola na jeden školní rok. Tento program se zaměřuje na prevenci rizikového chování u žáků, na zdravý životní styl, rozvoj dovedností pro život, specifické zaměření na jednotlivé formy rizikového chování, pravidla bezpečné školy, sociální dovednosti jako je například empatie, komunikace, asertivita apod. Na tvoření tohoto programu se podílí všichni pedagogičtí pracovníci na škole, kteří mezi sebou spolupracují. Ředitel školy zodpovídá za preventivní program školy. Školní metodik prevence je zodpovědný za jeho vytvoření a realizaci a učitelé musí program zakomponovat do výuky. Třídní učitel by měl mít zmapovanou situaci ve třídě a dohlížet tak na dobré třídní vztahy. Škola by také měla úzce spolupracovat ohledně tohoto programu s pedagogicko-psychologickou poradnou. Preventivní program se většinou vztahuje i na školní družinu jako volnočasové zařízení při škole, kde děti tráví svůj čas po škole. Základní východiska a postupy při tvoření minimálního preventivního programu jsou:

---

³⁴ Kvalitní primární prevence? Ta certifikovaná!. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Praha: Roman Petrenko, 2014, 1.10.2014 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/19131/KVALITNI-PRIMARNI-PREVENCE-TA-CERTIFIKOVANA.html>

³⁵ Metodické dokumenty (doporučení a pokyny). *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*[online]. Praha, 2023, 2023 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Charakteristika školy a její vnitřní zdroje – metodik prevence by měl zhodnotit aktuální reálnou situaci školy, v tomto případě jsou důležité názory třídních učitelů – jsou zaměřeni vždy na jednu konkrétní třídu. Charakteristika školy, např. místo, kde se škola nachází, počet žáků a zmapování situace v jednotlivých třídách. Jedna z metod, díky které se dá zmapovat situace, může být pomocí dotazníku.

Vnější zdroje školy pro tvorbu – vnějšími zdroji chápeme instituce, odborníky, informace a služby, které jsou podpůrnými sítěmi metodikovi při přípravě minimálního preventivního programu. Zde se objevuje i přehled volnočasových aktivit, preventivní pracovníci v daném regionu a také odborná pomoc – pedagogicko-psychologická poradna, školní psychologové apod. Spadají sem i kontakty na instituce, na které by se škola měla obracet v případě výskytu nepříznivých jevů v chování (např. OSPOD, kurátor pro mládež v regionu, pediatři, apod).

Stanovení cílů školy – v tomto kroku by se měly stanovit cíle, kterých se chce během roku dosáhnout. Cíle mohou být buď dlouhodobé – jsou spíše obecnějšího rázu a jsou časově velmi náročné, nebo krátkodobé – tyto cíle by měly být plně konkrétní. Cíle by měly být rozumné, reálné a smysluplné.

Skladba aktivit preventivního programu pro jednotlivé cílové skupiny – program je uzpůsoben věku dětí, tedy žáků. Obsahuje jednotlivé typy činností, které se v programu mohou objevit, jako například místní specifika, legální i nelegální návykové látky, snižování dostupnosti návykových rizik apod. Zde je také důležité zařídit informovanost rodičům – seznámení se školním řádem a preventivní strategií školy. Dále aktivní spolupráce s rodiči, poradenství, rodinná terapie a akce určené pro rodiče se svými dětmi.

Dokumentace a další součásti preventivního programu – metodik prevence musí shromažďovat veškerou dokumentaci týkající se preventivního programu a zpětné vazby na proběhlé aktivity. Na závěr školního roku metodik prevence vytváří hodnocení na základě zaznamenaných dokumentací. Dále by pak dokumentace měla obsahovat i různé přílohy, které by měly posloužit jak ostatním pedagogům, tak žákům a jejich rodičům (například přehled volnočasových a mimoškolních aktivit v regionu, služby, které poskytují odbornou pomoc, krizový plán školy, ale také předchozí verze preventivního programu).

Monitoring – díky monitoringu se mohou stanovit následné cíle. Zjišťování může probíhat díky SWOT analýze. Zhodnotí se tak současná situace. Nejdůležitějšími ukazateli jsou

samotná škola jako celek, její pedagogové, žáci a jejich rodiče. Je důležité ale nezveřejňovat důvěrné osobní informace, a tak je důležité do popisu použít údaje jen v obecné rovině.³⁶

---

³⁶ MIOVSKÝ, Michal, Anna AUJEZKÁ, Iva BUREŠOVÁ, et al. *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Str. 24-30. ISBN 978-80-7422-391-4.

Praktická část

6. Cíle a výzkumné otázky

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na metodiky prevence základních škol. Cílem tedy je přiblížit a porozumět roli školního metodika prevence na školách a zhodnotit, jakým způsobem se aktuálně vzdělávají. Dalším cílem praktické části je zmapovat, zda a případně jak probíhají supervize daných metodiků. Identifikovat klíčové spolupracovníky metodiků prevence ve škole.

Byly stanoveny čtyři výzkumné otázky:

1. Jaké jsou přínosy absolvování kurzu metodika prevence?
2. Jaké jsou zkušenosti metodiků prevence se supervizemi?
3. Kdo je klíčovým spolupracovníkem metodika prevence ve škole?
4. Jakou roli hraje vedení školy při podpoře rozvoje metodiků prevence a jaké jsou zkušenosti metodiků s touto podporou?

7. Kvalitativní šetření

Základním přístupem a uspořádáním prezentovaného šetření je kvalitativní přístup. Ten umožňuje důkladnější pochopení sledované reality bez ambice na generalizaci získaných poznatků. Důvodem bylo konkrétnější přiblížení vybraných metodiků prevence nikoli při vykonávání jejich práce s dětmi, ale to, jak vnímají oni svoji roli na škole a zda mají zájem se dále vzdělávat. Zaměřila jsem se na jejich odbornost a roli, podporu a spolupráci při práci a na další vzdělávání.

7.1. Výzkumný vzorek

Oslovení respondenti byli školní metodici prevence z různých základních škol České republiky. Sedm z oslovených školních metodiků je ze základní školy (čtyři jsou působící na prvním stupni základní školy, jeden z oslovených působí na druhém stupni a dva působí na obou stupních), jeden z oslovených je z víceletého gymnázia. U dvou oslovených respondentů došlo ke zkreslení odpovědi. Jeden z oslovených je ve vedoucí pozici a druhý je v příbuzenském vztahu s ředitelem školy.

Někteří respondenti byli osloveni pomocí e-mailu, který mají uvedený na stránkách školy, kde byli uvedeni jako školní metodici prevence. Tedy metodou záměrného výběru. Oslovená byla cílená skupina lidí, která byla vybrána podle daného kritéria a která toto kritérium splňuje.³⁷ V tomto případě školní metodici prevence základních škol. Některé kontakty na respondenty jsem získala díky proběhlým rozhovorům, kdy mě respondenti odkázali na další školní metodiky prevence. Tzv. metodou sněhové koule, kterou popisuje Miovský. „*Prostřednictvím prvního kontaktu získáváme skupinu dalších kandidátů.*“³⁸ Tímto způsobem bylo získáno celkem šest kontaktů. Na tomto základě se následně uskutečnily celkem čtyři rozhovory.

7.2. Metoda sběru dat

Zvolenou metodou šetření byl polostrukturovaný rozhovor, někdy nazýván také jako semistrukturované interview. V tomto případě se vytvoří okruhy, na které se budeme tázat a je možné zaměřovat pořadí otázek jednotlivých okruhů. Některé okruhy je možné nechat čistě na tazateli, jiné okruhy je pak možno zase plně řídit. Je možné se doptávat, nechat dovysvětlit určitý okruh.³⁹ „*U polostrukturovaného interview tedy máme definované tzv. jádro interview, tj. minimum témat a otázek, které má tazatel za povinnost probrat. Máme tak určitý stupeň jistoty, že všechna tato témata probrána skutečně budou.*“⁴⁰ U polostrukturovaného rozhovoru má být kladen důraz na prostředí, ve kterém bude rozhovor probíhat. Výhody této metody je možnost pokládat doplňující otázky, které dostáváme, pokud se strukturovaně ptáme. Díky tomu je možné dosáhnout větší přesnosti a získat více informací.

Nevýhodou může být získávání nepotřebných informací nebo ovlivnění dané situace výraznými podněty, kterými může být nehodící se oblečení nebo neautentický projev.⁴¹

Otázky použité v rozhovoru:

1. *Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji děláte?*

---

³⁷MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Str. 135. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

³⁸ Tamtéž, str. 132.

³⁹ Tamtéž, str. 160.

⁴⁰ Tamtéž, str. 160.

⁴¹ Tamtéž, str. 162.

2. *Máte kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován? Pokud ne, plánujete si vzdělání dodělat? Kdy?*
3. *Myslíte, že máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?*
4. *Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?*
5. *Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?*
6. *Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obracíte o pomoc?*
7. *S kým nejčastěji spolupracujete ve škole?*
8. *Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole)*
9. *Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?*
10. *Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?*
11. *Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?*

8. Sběr a analýza dat

8.1. Sběr dat

Získaná data jsem sbírala osobně (na dané škole u školního metodika prevence) nebo online formou pomocí videohovoru během dvou měsíců (května a června).

Nejdelší rozhovor trval 38 minut. Nejkratší rozhovor trval 12 minut. Průměrná délka rozhovoru byla 22 minut. Odpovědi jsem si písemně zaznamenávala do poznámek a poté jednotlivě zkoumala. Respondenti, se kterými rozhovor probíhal, odpovídali s velkým zájmem a ochotou. Sami se zamýšleli nad situací, která je nyní ve školství. Osloveno bylo celkem 20 školních metodiků prevence. Tři z oslovených rozhovor z časových důvodů odmítli a devět z oslovených na žádost nereagovalo vůbec. Rozhovorů proběhlo celkem osm.

8.2. Analýza dat

K analýze dat byla použita tzv. Zakotvená teorie „...je vytvořena a prozatím ověřena prostřednictvím systematického shromažďování údajů o zkoumaném jevu a analýzy těchto údajů.“⁴²

„Na metodu zakotvené teorie klademe čtyři základní požadavky:

- *Shoda (mezi pozorovanými a kódovanými skutečnostmi).*
- *Srozumitelnost (vystavění teorie na základě empirických, ověřitelných a srozumitelných poznatků).*
- *Obecnost (schopnost vypovídat o podobných jevech, vysvětlovat tyto jevy, eventuálně být schopen zdůvodnit, jak fungují a proč například jiné fungují jinak).*
- *Kontrola (zpětné ověření vybudované teorie konfrontací s výchozími daty).*⁴³

V kontextu zakotvené teorie se používá pojem kódování, tedy nějaká operace, díky které analyzujeme zjištěné informace. Jde o otevřené kódování a axiální kódování.⁴⁴

„Zatímco u otevřeného kódování je základní snahou rozlišit pojmy a vytvořit základní kategorie (včetně jejich vlastností a umístění na dimenzionálních škálách), při axiálním kódování se snažíme tyto pojmy novým způsobem skládat dohromady nacházením vazeb mezi kategoriemi a subkategoriemi.“⁴⁵

Po uskutečnění všech rozhovorů byly dané poznámky rozebrány a byla zjišťována shoda mezi jednotlivými odpověďmi. Dále pak byla zjišťována shoda mezi teoretickou částí a danými rozbory z rozhovorů. U vyhodnocení byly odpovědi rozděleny do tří okruhů:

- Odbornost a role školního metodika prevence
- Podpora a spolupráce
- Další vzdělávání

---

⁴²MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Str. 226. *Psyché* (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

⁴³ Tamtéž, str. 226.

⁴⁴ Tamtéž, str. 228-229.

⁴⁵ Tamtéž, str. 229.

8.3. Výsledky výzkumu

K přehlednějšímu prohlížení výsledků byly u některých otázek vytvořeny tabulky, které jsou následně doplněny některými odpověďmi oslovených školních metodiků. V některých případech byly využity pouze části odpovědí a v některých byly využity odpovědi kompletní.

Tabulka: Odbornost a role školního metodika prevence

Školní metodik prevence	Studium školního metodika	Započal	Vykonává funkci
Kladno	Ano	-	Od září 2023
Ostrava	Ano	-	15 let
Praha 6	Ne	Ne	2 roky
Praha 5	Nyní dokončuje	-	2 roky
Praha 5 (2)	Ne	Ne	Od září 2023
Poděbrady	Ano	-	24 let
Pardubice	Ano	-	18 let
Moravská Třebová	Ano	-	18 let

Při otázce, jak se daní školní metodici prevence na pozici dostali, jeden z nich uvádí, že tato pozice byla jeho cílem. **Školní metodik prevence Praha 5:** „*Inspiroval mě člověk, který se zabývá prevencí a školením školních metodiků prevence. Následně se to stalo mým cílem a přišla mi i nabídka od ředitele školy.*“ U tohoto metodika šlo vyzorovat nadšení a vášeň pro tuto práci hned při odpovědi na první otázku.

Další odpovědí bylo, že se na tuto pozici dostali díky studiu, které bylo blízké prevenci. **Školní metodik prevence Poděbrady:** „*...měla jsem vystudovanou tenkrát nazývanou Rodinnou školu. To tomu bylo blízké, a tak jsem byla zvolena metodičkou prevence.*“ **Školní metodik prevence Moravská Třebová:** „*...studovala jsem Pedagogiku a bylo to tomu nejbližší.*“

Dalších pět oslovených školních metodiků prevence bylo osloveno vedením školy. **Školní metodik prevence Pardubice uvedl:** „*Pozici školního metodika prevence jsem dostal příkazem, že jsem prý svobodný a mám spoustu času*“.

Odpovědi na otázku, co považují za svůj největší úspěch v roli školního metodika prevence zde pro jasnou představu uvádím kompletní:

Školní metodik prevence Kladno: „*Úspěch, co se týká dětí, zatím nevím, ale co považuji momentálně za velký úspěch je, že jsem začal dávat dohromady dokumenty, které jsou potřeba, a to se mi daří. Bohužel, předchozí paní metodička na dokumenty příliš nedbala.*“

Školní metodik prevence Ostrava: „*Za můj největší úspěch považuji sjednotit učitelský kolektiv, velmi jsem dbala jsem na úzkou spolupráci našeho celého týmu, spolupráci mezi učiteli a myslím, že se nám to celkem daří. Řešení problémů u dětí je pak díky tomu snazší. U žáků pak asi stabilizace po distanční výuce. Návrat do lavic byl pro děti složitý, řešil se velmi často neprospěch, protože děti se nepřipojovaly na online výuku, mnoho žáků na distanční výuce nepracovalo, nebo jim bylo nadměru pomáháno, měli velké mezery. Myslím, že jsme problémy zdárně vyřešili. Ale samozřejmě za pomoci celého týmu.*“

Školní metodik prevence Praha 6: „*Rozhodně bych to nenazval individuálním úspěchem – nicméně pokud zapřemýšlím, co se podařilo tzv. zvenku, tak pravděpodobně navázání spolupráce s PREV centrem a zajištění preventivního programu, spolupráce s Policií hl. m. Prahy, organizace přednášky s investigativním novinářem a velmi dobrá spolupráce s oblastním týmem metodiků na Praze 6.*“

Školní metodik prevence Praha 5: „*Za můj největší úspěch považuji vůbec každé ráno vstát a jít se věnovat žákům. Jako další, určitě největší, úspěch je pro mě odhalení a zachycení sebevražedných sklonnů žákyně a navázání spolupráce s žákyní a jejími rodiči. Toto je mimochodem velmi častý jev u dívek na druhém stupni základních škol.*“

Školní metodik prevence Praha 5 (2): „*Z důvodu, že teprve začínám, není moc co zmínit. Ale povedlo se nám zařadit třídnické hodiny do rozvrhu a z toho mám velkou radost.*“

Školní metodik prevence Poděbrady: „*Máme setrvale nízký výskyt rizikového chování, ale není to o tom, že bychom o těch problémech nevěděli. Vše, co má náznak rizikového chování, to registrujeme a hned řešíme. Samozřejmě, že o nějakých případech nevíme, ale myslím, že přehled o dětech a výskytu rizikového chování máme opravdu velký. Čísla máme poměrně nízká na velikost školy. Myslím, že systém na škole je dobře nastavený.*“

Školní metodik prevence Pardubice: „Těžko říct. Jako metodik neuvažuji nad úspěchy v této roli. Není možné se všem zavděčit, především České školní inspekci.“

Školní metodik prevence Moravská Třebová: „Asi to, že mám důvěru u dětí, přijdou se svěřit. Někdy se svěřují i s věcmi, které bych raději ani nevěděla. Několikrát jsem pak informace musela předat Policii ČR. Pak asi také odhalení sebepoškozování žákyně.“

Podpora a spolupráce

Tabulka k otázce týkající se supervize

Školní metodik	Supervize	Organizuje	Zájem o supervizi
Kladno	Od školního roku 2023	MŠMT – dotační program	Ano
Ostrava	Ne	-	Ano
Praha 6	Ano	Pedagogicko-psychologická poradna s Prahou 6	Ano
Praha 5	Ne	-	Ano
Praha 5 (2)	Ne		
Poděbrady	Ne	-	Ano
Pardubice	Ano	Manželka – terapeutka	Ano
Moravská Třebová	Ne	-	Ne

Zde je potřeba přiblížit některé odpovědi. Odpověď **školního metodika Moravská Třebová:** „Supervizi nemám, spíše asi konzultuji s výchovnou poradkyní. Zájem asi nemám. Ještě by mi řekli, že to děláme špatně.“

A také **školního metodika Pardubice:** „Supervize probíhá každý den v rodině. Organizuje ji moje manželka (terapeutka, psycholožka). Supervize ve škole je utopie. Zájem mám, ale vyhovuje mi to takhle.“

Tabulka týkající se otázek spolupráce

Školní metodik	Spolupráce ve škole	Spolupráce zvenčí	Jiná
Kladno	Ředitel a zástupce ředitele	Oblastní metodik prevence	Garant z absolvovaného studia
Ostrava	Výchovná poradkyně a speciální pedagog	Jiní metodici prevence	Kamarád – školní metodik prevence
Praha 6	Výchovná poradkyně, školní psycholožka	Oblastní metodik prevence	-
Praha 5	Školní psycholog	Oblastní metodik prevence, poradenské pracoviště Prahy 5	Podpůrná skupina ze studia školního metodika a garant studia
Praha 5 (2)	Třídní učitelé, druhý školní metodik prevence	Oblastní metodik prevence	-
Poděbrady	Školní poradenský tým, třídní učitelé	Preventisti z jiných škol	OSPOD
Pardubice	Výchovný poradce	Další preventisté	Manželka - terapeutka
Moravská Třebová	Výchovná poradkyně	Pedagogicko – psychologická poradna	Kolegyně z P-centra

Doplnění odpovědi **školního metodika Poděbrady**: „*A úzce spolupracuji s orgánem právní ochrany dětí, kde případné problémy konzultuji. Naše škola také investuje do právního servisu, kde mohu konzultovat těžší případy a pomohou mi s právní stránkou. To využívám k těm horším/těžším případům.*“

Na otázku týkající se dostatečné podpory při dalším rozvoji této role u vedení školy odpovídala většina respondentů velice kladně. Zmíním odpovědi těch, co odpověděli záporně nebo se u odpovědi zamýšleli. **Školní metodik Praha 5:** „Rozhodně ne. Je spoustu věcí, které bych zde chtěl dělat jinak, ale vedením školy mi to není umožněno. Důvodem je velmi často to, že mě nemá kdo zastoupit ve výuce – tedy není možní zajistit suplování.“ **Školní metodik Pardubice:** „Spíše ano. Někdy je problém kvůli nedostatku kolegů při zajišťování suplování.“

U této otázky jsem narazila na zkreslení. Dva oslovení školní metodici byli ovlivněni svou pozicí (ve vedení školy) a jeden byl v příbuzenském vztahu s ředitelem školy.

Další vzdělávání

Při otázce na dostupnost a aktuálnost literatury pro školní metodiky prevence 4 z 8 oslovených metodiků odpovědělo, že z literatury nečerpají, ale hledají veškeré informace na internetu a vždy se jim dostane dostačující odpověď. **Školní metodik Kladno:** „Vše, co potřebuji, najdu, ale spíše na internetu.“ **Školní metodik Praha 6** „...můj primární zdroj je internet.“ **Školní metodik Praha 5 (2):** „...když něco potřebuji, hledám spíše na internetu.“ **Školní metodik Moravská Třebová:** „Hledám na internetu nebo přímo s organizací.“ Tento metodik zmínil časopis *Prevence*. „Pak možná časopis *Prevence*. Pak hledám cíleně knížky k tématům, co řeším s dětmi. Například zdravý životní styl. Dá se to pak využít do výuky, což velmi oceňuji.“

Školní metodik Praha 5 uvedl, že informace čerpá od kolegů z poradny: „Většinou z literatury nečerpám. Čerpám od lektorů z pedagogicko psychologické poradny, velmi často z poradny *Vigvam*, která řeší sebevražedné jednání. Dále z kliniky adiktologie a z metodik uvedených na stránkách *MŠMT*.“

Otázka na dostupnost a aktuálnost nabízených kurzů pro školní metodiky prevence:

U těchto odpovědí zaznívalo, že nabídka je, ale musí se filtrovat tak, aby školení byla kvalitní. **Školní metodik Kladno:** „Nabídek je hodně, metodik se ale musí zajímat a sám vyhledávat. Bohužel kvalita není vždy úplně dobrá, a tak se snažíme koukat na recenze a velmi dobře vybírat.“ **Školní metodik Praha 5:** „Ano, mnoho. Ovšem nabídka je plná i nekvalitních kurzů. Nutná je filtrace z vlastního úsudku. Dalším velkým problémem je, že

pokud se chci účastnit kurzů a přednášek, je nutné za mě sehnat suplování. V tomto případě se mnou pan ředitel nesdílí nadšení a mnoho kurzů díky tomu nemohu absolvovat.“

Školní metodik Poděbrady: *„Nabídka je až nadbytečná. Témata odpovídají aktuálním problémům. Vybírám si pečlivě, protože kvalita je různá. Většinou vybírám již podle osvědčeného lektora nebo na doporučení někoho. Já sama pracuji ještě na OSPODU, tam jsme uskutečnili besedu s pánem z krajského úřadu, neznali jsme ho a trefili jsme se. Někdy to vyjde i bez reference. Někdy je to, ale bohužel nekvalitní. Školení jsou drahá a rozpočet není velký. Proto se snažím vybírat pečlivě.“*

Během odpovědi se oslovený školní metodik zamyslel a zjistil, že na nejaktuálnější téma ale školení není: *„Ovšem prevence rizikového chování například k ukrajinským žákům ještě nevyšla. Vnímám, že tyto děti mají občas odlišnější chování než děti české. Pak jsem také musela řešit i nevhodné chování učitele k ukrajinským dětem a na to žádná metodika nejsou.“*

Další školní metodici jsou spokojeni s nabídkou. **Školní metodik Ostrava:** *„Ano, mám. Myslím, že různá školení poměrně rychle reagovala.“* **Školní metodik Praha 6:** *„...chodí mi velmi často nabídky na různá školení a kurzy – pestrého zaměření, které také reflektují aktuální problémy.“* **Školní metodik Praha 5 (2):** *„Mám pocit, že ano.“* **Školní metodik Pardubice:** *„Spíše ano.“* **Školní metodik Moravská Třebová:** *„Nabídka je, velmi často řešíme téma sebepoškozování u dětí a myslím, že je i velmi časté téma na školeních, vnímám to hodně jako následek Covidu a online výuky.“*

Dále se z rozhovorů dozvídáme, že se po Covidu zvětšila nabídka online kurzů, ale podobné, jako u předchozí otázky, ne vždy jsou oslovení metodici spokojeni s kvalitou. **Školní metodik Pardubice:** *„Ano, ale o odbornosti by se dalo pochybovat.“*

Dalí čtyři oslovení jsou s větší nabídkou spokojeni. **Školní metodik Moravská Třebová:** *„Ano, určitě.“* **Školní metodik prevence Poděbrady:** *„Ano, líbí se mi online setkání a školení, že nemusím nikam jet.“* **Školní metodik prevence Praha 5 (2):** *„Myslím, že ano.“* **Školní metodik Praha 5:** *„Ano. Například jeden známý preventista vydal komplexní nabídku online kurzů na téma šikana. Dále vím, že dokonce organizace INFRA aktuálně nabízí kurz metodika prevence celý v online formě.“*

Dva z oslovených nemohli odpovědět, protože v období před Covidem na škole nepůsobili jako školní metodici prevence. **Školní metodik Kladno:** *Bohužel nemohu odpovědět. Soudím ale, že asi ano.* **Školní metodik Praha 6:** *„Nedokážu vzhledem k délce mé praxe v rámci funkce metodika prevence relevantně posoudit.“*

A jeden z oslovených u otázky nevěděl: **Školní metodik Ostrava:** „Nevím, zda zvětšila. Spíš jsou zaměřeny na jiná témata, která vyvstala z pandemické situace.“

Tabulka k otázce, zda oslovení školní metodici upřednostňují online nebo prezenční formu školení a kurzů:

Školní metodik	Online / prezenční	Důvod
Kladno	Spíše prezenční	Lepší soustředění
Ostrava	Prezenční	Poznávání nových lidí, sdílení zkušeností
Praha 6	Spíše prezenční, ale i online	Lepší soustředěnost při prezenční formě
Praha 5	Prezenční	Soustředěnost, u online se nesoustředím vůbec
Praha 5 (2)	Prezenční	Lepší soustředěnost
Poděbrady	Obě formy vyhovují	Online je časově efektivnější
Pardubice	Online	Momentálně z časových důvodů (rodina) vyhovuje online forma
Moravská Třebová	Online	Možnost výběru školení z jakéhokoli místa v ČR, ušetření financí za cestu

9. Diskuse

Odbornost a role

Z odpovědí se dozvídáme, že školní metodik prevence na škole může působit ve škole i bez potřebného vzdělání pro tuto funkci. Z rozhovorů nám vychází, že pět z oslovených školních metodiků prevence má absolvované specializační studium. Jeden nyní dokončuje a dva studium nezapočali, z nichž jeden funkci školního metodika prevence na škole vykonává již dva roky. Teorie nám ale říká, že školní metodik prevence by měl mít třetí úroveň kvalifikace, tedy absolvované specializační studium. Jaký ale může mít vliv na žáky a celou prevenci školy nekvalifikovaný školní metodik prevence? Navíc je zvláštní, že vykonává funkci již dva roky, ale potřebné studium stále nezapočal. V tomto případě by mohlo šetření pokračovat v tom, jaký vliv na žáky a na celou prevenci školy má vliv nekvalifikovaný školní metodik prevence.

Také se dozvídáme, že ne vždy se k této pozici dostanou díky své vnitřní motivaci a díky svému zájmu, ale pouze díky nedostatku pedagogů, kteří by roli na škole chtěli zastávat. Do funkce jsou pedagogové zvoleni díky studiu, které je prevenci blízké nebo díky dalším kritériím jako je věk, bezdětnost a podobně. Tento fakt se samozřejmě může odrážet na kvalitě poskytované prevence. Neměla by být hlavním kritériem hlavně samotná vnitřní motivace a chuť daného pedagoga tuto funkci vykonávat?

Co se týká otázky na největší úspěch v roli školního metodika prevence, bylo velice zajímavé pozorovat reakci dotazovaných. Začínající metodici vnímají své úspěchy v oblasti administrativní nebo zařazení třídnických hodin do rozvrhu. Metodici s určitou praxí odpovídali konkrétními případy. Dvakrát se objevila odpověď odhalení sebevražedných sklónů u žákyně. A pouze jeden z nich uvedl jako největší úspěch získanou důvěru u dětí, což je opravdu velký a důležitý úspěch. Zde se nám potvrzuje důležitost této role na škole. Při pozorování daných osob u této otázky šla velice dobře rozeznat jistota s jakou si kdo uvědomuje úspěchy z této oblasti ve škole. Někteří odpovídali s jistotou a s naprostou samozřejmostí. Někteří respondenti potřebovali chvíli čas na přemýšlení a byli otázkou zaskočení. Jeden z oslovených žádný úspěch neuvedl. Někteří zmiňovali úspěch celého poradenského týmu.

Jakou roli hraje vedení školy při podpoře rozvoje metodiků prevence a jaké jsou zkušenosti metodiků s touto podporou?

Při otázce na podporu při dalším vzdělávání u vedení školy se dozvídáme, že podporu určitě mají, ale musí si vybírat školení a kurzy tak, aby jim nezasahovaly do vyučovacích hodin. Bohužel se tyto kurzy mnohdy kryjí a ředitelé škol pak požadavku účasti na kurzu nevyhoví. V tomto okruhu otázek se ve dvou případech narazilo na zkreslené odpovědi. Jeden z dotazovaných je ve vedení školy a druhý je v příbuzenském vztahu s ředitelem školy. Doptávala jsem se také, jakou další podporu by očekávali do budoucna. Oslovení by ocenili vyšší finanční ohodnocení. Oslovení metodici odpovídali, že někdy je problém využít dané školení z důvodu potřeby účasti na svých vyučujících hodinách ve škole. To může být demotivující pro chuť dalšího vzdělávání.

Jaké jsou zkušenosti metodiků prevence se supervizemi?

Supervize, která dle mého názoru, je nutností u této role a samozřejmě u celého poradenského týmu, bohužel ještě není tak rozvinutá, jak jsem očekávala. Dozvídáme se, že oslovení by zájem o supervizi měli. Pouze jedna dotazovaná odpověděla, že zájem asi nemá. Při doptávání odpověděla, že se bojí, aby se nedozvěděla, že tuto roli vykonává špatně. Supervize by ovšem právě mohla případné nedostatky pomoci vylepšit. Příjemným zjištěním bylo, že MŠMT vytvořilo program pro supervize do škol a jeden z oslovených školních metodiků je do programu přihlášen. V tomto případě by šlo v následující době udělat šetření o tom, kam se supervize těchto osob posunula a na jaké je úrovni.

Jaké jsou přínosy absolvování kurzu školního metodika prevence?

Oslovení metodici se nejčastěji radí s oblastním metodikem prevence. Dále se objevovala odpověď, že se obrací na garanta studia, či podpůrnou skupinu nebo kolegy ze specializačního studia školního metodika prevence. V tomto případě se opět potvrzuje, že specializační studium je žádoucí i z důvodu získání nových kontaktů, ke kterým se dá obrátit při řešení problémů týkajících se prevence. Zde se nám dostává odpověď na V odpovědích se nám objevuje, že oslovení respondenti spolupracují s dalšími účastníky kurzu nebo přímo s garantem studia. Přínosem jsou tedy lidé, se kterými pak absolventi tohoto studia mohou spolupracovat a obracet se na ně.

Kdo je klíčovým spolupracovníkem metodika prevence ve škole?

Ve škole pak spolupracují s týmem poradenského pracoviště, nejčastěji konkrétně s výchovným poradcem, speciálním pedagogem nebo školním psychologem. Znamená to tedy, že oslovení metodici mají ve škole dobrý poradenský tým, se kterým mohou konzultovat rizikové faktory u žáků a dobře spolu spolupracují, což byl původní cíl při vytváření poradenského pracoviště na školách.

Další vzdělávání

U otázky, zda mají ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů respondenti reagují, že nabídka je velká, ovšem její kvalita není stoprocentní. Oslovení metodici uváděli, že dají většinou na doporučení někoho, kdo školením nebo kurzem sám prošel. Uvádějí také, že se hlásí na školení, k již osvědčeným lektorům, ale ani to kvalitu nezaručuje. Metodici také uváděli, že se po Covidu zvětšila nabídka online kurzů a je to pro některé výhodou, ale o kvalitě některých kurzů pochybují.

Dostupnost a aktuálnost odborné literatury mnozí nemohli zhodnotit. Dnes již veškeré odpovědi hledají na internetu, kde se jim dostává kvalitních odpovědí.

Při zhodnocení, zda upřednostňují online nebo osobní kurzy, někteří odpovídali prakticky, že se ušetří finance za cestu, online mohou mít z pohodlí domova. Někteří však uvedli, že se při online verzi nemohou plně soustředit a při osobním setkání poznávají nové lidi, získávají nové kontakty, a dokonce sdílí osobní zkušenosti týkající se prevence ve škole a je to pro ně určitá forma supervize. Online verze kurzů ovšem může řešit problém týkající se absence při vyučovacích hodinách.

Výsledky daného šetření by se mohly uplatnit v poradenských pracovištích základních škol. Mohly by být užitečné celému poradenskému týmu, případně školnímu metodikovi prevence. Mohly by být také inspirací pro vzdělávací instituce školních metodiků prevence, jaké školení a kurzy nabízet a snažit se dbát na kvalitu daných školení.

Závěr

Školní metodici prevence s celým týmem poradenského pracoviště mají velký význam v tom, jak daná škola bude směřovat a jak snížit výskyt rizikového chování mezi dětmi základních škol. Školní metodici prevence, dle mého názoru, nejsou dostatečně dobře finančně ohodnocení. Musí vést veškerou administrativní činnost týkající se chodu prevence ve škole a do toho musí skloubit přímou práci s dětmi. Myslím, že je to přímo ukázkový případ na cestě k syndromu vyhoření, jak mi sám v rozhovoru sdělil jeden školní metodik prevence.

V této práci jsem se pokusila přiblížit roli školního metodika prevence. Dalším cílem bylo zmapovat, jak případně probíhají supervize, ale dozvěděla jsem se, že téma supervizí je nyní na samém začátku pro celý poradenský tým základních škol. Zjistila jsem, kteří pracovníci jsou klíčovými pro školního metodika prevence a s kým nejčastěji spolupracuje.

Kvůli malé motivaci není dostatek školních metodiků prevence a většinou jsou učitelé do této role postaveni spíše nedobrovolně. Tento fakt pak ale může velice ovlivnit postoj k celé této funkci. Myslím, ale že tento problém se bude pomalými krůčky zlepšovat. Organizace SEMIRAMIS, z.ú. vyškolila 22 supervizorů školního poradenského pracoviště. Školní metodici prevence by tak mohli získat oporu ve své práci a zlepšit tak svou psychohygienu. Dále je potřeba školní metodiky prevence neustále motivovat k dalšímu vzdělávání. Formy rizikového chování mezi dětmi nikdy nezmizí, ale budou se neustále měnit, vyvíjet. Je potřeba, aby se školní metodici prevence dokázali orientovat a uměli co nejvčasněji na toto chování zareagovat.

Limitem pro toto šetření byl nízký počet rozhovorů z důvodu nízké návratnosti a krátkého časového úseku při sběru dat.

Zdroje

Odborná literatura

GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy: soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče*.

Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. str. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-80-4.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyche (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

KUCHARSKÁ, Anna. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0497-8.

MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ, et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

MIOVSKÝ, Michal, Anna AUJEZKÁ, Iva BUREŠOVÁ, et al. *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4

MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-87258-89-7.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. Str. 11. ISBN 978-80-88290-28-5.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. str. 17. ISBN 978-80-262-0872-3.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. Str. 178. ISBN 80-7178-772-8.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Kateřina. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Str. 49. ISBN 978-80-7367-912-5.

Internetové zdroje

Sociální klima školy. *Klima.pedagogika: Zamyšlení nad pojmem klima školy* [online]. Ústav sociálního lékařství: Jiří Mareš [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: http://www.klima.pedagogika.cz/skola/doc/03_4.pdf

Vliv prostředí školy na její klima. Metodický portál RVP.CZ [online]. Helena Grecmanová, 2004, 11.11.2004 [cit. 2023-07-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/124/vliv-prostredi-skoly-na-jeji-klima.html>

Typologie rizikového chování. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha: Pavlas Martanová, 2014, květen, 2014 [cit. 2023-07-12]. Dostupné z: <http://archivnuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/typologie-rizikoveho-chovani.html>

Kvalitní primární prevence? Ta certifikovaná!. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Praha: Roman Petrenko, 2014, 1.10.2014 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/19131/KVALITNI-PRIMARNI-PREVENCE-TA-CERTIFIKOVANA.html>

Metodické dokumenty (doporučení a pokyny). *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha, 2023, 2023 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporu-ceni-a-pokyny>

Seznam příloh

Příloha č.1. – Ukázka přepsaného rozhovoru č.1

Příloha č.2. – Ukázka přepsaného rozhovoru č.2

Příloha č.3. – Ukázka přepsaného rozhovoru č.3

Příloha č.4. – Ukázka přepsaného rozhovoru č.4

Příloha č.5. – Ukázka přepsaného rozhovoru č.5

Příloha č.6. – Ukázka přepsaného rozhovoru č.6

Příloha č.7. – Ukázka přepsaného rozhovoru č.7

Příloha č.8. – Ukázka přepsaného rozhovoru č.8

Příloha č. 1. – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 1

1. Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji vykonáváte?
Oficiálně budu jmenován v srpnu. Ale s některými věcmi jsem na škole již vypomáhal a byl součástí řešení.
2. Máte absolvován kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován? Pokud ne, plánujete si vzdělání dodělat? Kdy?
Kurz mám. Absolvoval jsem ho ve Vzdělávacím institutu Středočeského kraje.
3. Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?
Úspěch, co se týká dětí, zatím nevím, ale co považuji momentálně za velký úspěch je, že jsem začal dávat dohromady dokumenty, které jsou potřeba, a to se mi daří. Bohužel, předchozí paní metodička na dokumenty příliš nedbala.
4. Myslíte, že máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?
Určitě, mám.
5. Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?
Ne, ale jsme přihlášení do programu supervize, které budeme mít. Je to dotační program MŠMT.
6. Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obracíte o pomoc?
Na oblastního metodika a na metodika ze Vzdělávacího institutu Středočeského kraje, garanta studia, kde jsem absolvoval kurz.
7. S kým nejčastěji spolupracujete ve škole?
S paní ředitelkou a paní zástupkyní.
8. Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období Covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole).
Nabídek je hodně, metodik se ale musí zajímat a sám vyhledávat. Bohužel kvalita není vždy úplně dobrá, a tak se snažíme koukat na recenze a velmi dobře vybírat.
9. Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?
Vše, co potřebuji, najdu, ale spíše na internetu. Za mě osobně je teď hodně aktuální kyberbezpečnost a nabídek na toto téma je hodně.
10. Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?
Bohužel nemohu odpovědět. Soudím ale, že asi ano.
11. Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?
Já spíše osobní. Lépe se soustředím.

Příloha č. 2 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 2

1. Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji vykonáváte?
Byla jsem vybrána paní ředitelkou a poslána na specializační studium. Metodičku prevence ve škole dělám 15 let.
2. Máte absolvován kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován?
Ano, na Ostravské univerzitě.
3. Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?
*Za můj největší úspěch považuji sjednotit učitelský kolektiv, velmi jsem dbala jsem na úzkou spolupráci našeho celého týmu, spolupráci mezi učiteli a myslím, že se nám to celkem daří. Řešení problémů u dětí je pak díky tomu snazší.
U žáků pak asi stabilizace po distanční výuce. Návrat do lavic byl pro děti složitý, řešil se velmi často neprospěch, protože děti se nepřipojovaly na online výuku, mnoho žáků na distanční výuce nepracovalo, nebo jim bylo nadměru pomáháno, měli velké mezery. Myslím, že jsme problémy zdárně vyřešili. Ale samozřejmě za pomoci celého týmu.*
4. Máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?
Ano, školení, která si vyberu, jsou mi vždy umožněna.
5. Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?
Oficiální supervizi na škole nemáme. Takovou osobní supervizi mám v našem pracovním kolektivu u svých kolegů. Zájem bych měla.
6. Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obracíte o pomoc?
V rámci mé praxe mám známé další metodiky prevence, jeden z nich je můj kamarád, s ním velmi často spolupracuji a radím se.
7. S kým nejčastěji spolupracujete na škole?
Na škole asi nejčastěji s výchovnou poradkyní a se speciálním pedagogem.
8. Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období Covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole).
Ano, mám. Myslím, že různá školení poměrně rychle reagovala.
9. Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?
Dostačující.
10. Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?

Nevím, zda zvětšila. Spíš jsou zaměřeny na jiná témata, která vyvstala z pandemické situace.

11. Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?

Já asi spíše osobní. Vždy je tam větší možnost sdílet své zkušenosti. Toto je pro mě také jakási forma supervize. A poznávám tak nové lidi.

Příloha č. 3 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 3

1. Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji vykonáváte?
Funkce metodika prevence mi byla nabídnuta vedením školy na jaře 2021 (takže něco přes 2 roky).
2. Máte absolvován kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován? Pokud ne, plánujete si vzdělání dodělat? Kdy?
Kurz školního metodika prevence prozatím nemám, nicméně na podzim letošního roku plánuji začít studium tohoto kurzu (dvouleté studium).
3. Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?
Rozhodně bych to nenazval individuálním úspěchem – nicméně pokud zapřemýšlím, co se podařilo tzv. zvenku, tak pravděpodobně navázání spolupráce s PREV centrem - zajištění preventivního programu, spolupráce s Policií hl. m. Prahy, organizace přednášky s investigativním novinářem Jankem Rubešem a velmi dobrá spolupráce s oblastním týmem metodiků na Praze 6.
4. Myslíte, že máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?
Ano, s vedením školy úzce spolupracujeme, také na bázi školského poradenského pracoviště, ve kterém jsem já jako metodik prevence, dále vedení školy a školní psycholožka a výchovná poradkyně. S vedením školy máme pravidelné schůzky 1x týdně.
5. Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?
Ano, každý měsíc máme společné setkání metodiků ze ZŠ na Praze 6 – v pracovišti PPP P6 ve Vokovicích. Spolupořadatelem je městská část P6, která je velmi aktivní v podpoře metodiků prevence. O supervizi zájem určitě mám, jde o nepružnější a neúčinnější formu zpětné vazby a možné výměny zkušeností s kolegy.
6. Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obracíte o pomoc?
Vedení školy a také oblastní metodik prevence pro Prahu 6.
7. S kým nejčastěji spolupracujete ve škole?
Zástupkyně školy pro výchovné poradenství a školní psycholožka.
8. Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období Covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole).
Ano, do emailu mi v rámci databáze, ve které jsem zanesen, chodí velmi často nabídky na různá školení a kurzy – pestrého zaměření, které také reflektují aktuální problémy.

9. Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?
Nemám asi dostatečnou možnost se k tomuto adekvátně vyjádřit, nicméně můj primární zdroj je internet, na kterém relevantní informace najdu vždy.
10. Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?
Nedokážu vzhledem k délce mé praxe v rámci funkce metodika prevence relevantně posoudit.
11. Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?
Spíše osobní kurzy, nicméně online školení vůbec nezavrhují. Vždy mi jde primárně o náplň – téma kurzu. Asi se lépe plně soustředím, pokud jsem osobně na kurzu.

Příloha č. 4 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 4

1. Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji vykonáváte?
Na pozici metodika prevence jsem se dostal úplnou náhodou. Inspiroval mě člověk, který se zabývá prevencí a školením školních metodiků prevence. Následně se to stalo mým cílem a přišla mi i nabídka od ředitele školy. Metodika prevence na škole dělám 2 roky.
2. Máte absolvován kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován? Pokud ne, plánujete si vzdělání dodělat? Kdy?
Specializační studium si nyní dělám. Kurz dělám v organizaci Semiramis, která je dle mého názoru nejlepší a opravdu profesionální. Kurz bych měl dokončit v září.
3. Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?
Za můj největší úspěch považuji vůbec každé ráno vstát a jít se věnovat žákům. Jako další, určitě největší, úspěch je pro mě odhalení a zachycení sebevražedných sklonů žákyň a navázání spolupráce s žákyňmi a jejich rodiči. Toto je mimochodem velmi častý jev u dívek na druhém stupni základních škol.
4. Myslíte, že máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?
Rozhodně ne. Je spousta věcí, které bych zde chtěl dělat jinak, ale vedením školy mi to není umožněno. Důvodem je velmi často to, že mě nemá kdo zastoupit ve výuce – tedy není možná zajistit suplování.
5. Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?
Žádnou formu supervize bohužel nemám. Zájem mám velký. Z mého pohledu jde hlavně o to, že ředitelé škol nemají přímou zkušenost s prací metodika prevence, díky tomu neřeší žádnou formu supervize, která je ovšem velmi potřeba. Celý náš tým poradenského pracoviště je momentálně na cestě k syndromu vyhoření.
6. Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obrácíte o pomoc?
Obracím se na tým poradenského pracoviště na škole. Nejčastěji na školního psychologa. Dále na okresního metodika prevence a na poradenské pracoviště Prahy 5. Velmi často také na skupinu, ve které jsem díky kurzu (podpůrná skupina na Facebooku) a na garanty studia.
7. S kým nejčastěji spolupracujete ve škole?
Se školním psychologem a samozřejmě s žáky.

8. Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období Covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole).

Ano, mnoho. Ovšem nabídka je plná i nekvalitních kurzů. Nutná je filtrace z vlastního úsudku. Dalším velkým problémem je, že pokud se chci účastnit kurzů a přednášek, je nutné za mě sehnat suplování. V tomto případě se mnou pan ředitel nesdílí nadšení a mnoho kurzů díky tomu nemohu absolvovat.

9. Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?

Většinou z literatury nečerpám. Čerpám od lektorů z pedagogicko psychologické poradny, velmi často z poradny Vigvam, která řeší sebevražedné jednání. Dále z kliniky adiktologie a z metodik uvedených na stránkách MŠMT.

10. Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?

Ano. Například Michal Kolář vydal komplexní nabídku online kurzů na téma šikana. Dále vím, že dokonce organizace INFRA aktuálně nabízí kurz metodika prevence celý v online formě.

11. Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?

Preferuji rozhodně prezenční. Já nejsem schopen těžit z online kurzů, popravdě se jich většinou ani neúčastním.

Příloha č. 5 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 5

1. Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji vykonáváte?
Pan ředitel mě a kolegyni vybral. Začínáme tento školní rok.
2. Máte absolvován kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován? Pokud ne, plánujete si vzdělání dodělat? Kdy?
Já ještě ne, teď jej dělá kolegyně. Ale mám v plánu si ho udělat. Zatím ale nevím, kdy.
3. Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?
Z důvodu, že teprve začínám, není moc co zmínit. Ale povedlo se nám zařadit třídnické hodiny do rozvrhu a z toho mám velkou radost.
4. Myslíte, že máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?
Podporu určitě mám. Hlavně v různých školeních, ale v jakýchkoli dalších věcech, které potřebuji.
5. Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?
Nemám, ale metodik pro Prahu 5 o ní hovořil, takže vím, že něco takového je a kam se můžu případně obrátit. Když bude třeba, určitě ji ráda využiji.
6. Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obracíte o pomoc?
Máme roli metodika prevence napůl s kolegyní, je tedy dobré, že spolu můžeme vše konzultovat. Případně se obracíme na vedení školy nebo metodika pro Prahu 5.
7. S kým nejčastěji spolupracujete ve škole?
S vedením a s třídními učiteli.
8. Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období Covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole).
Mám pocit, že ano.
9. Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?
Zatím nemohu posoudit, ale když něco potřebuji, hledám spíše na internetu.
10. Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?
Myslím, že ano.
11. Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?
Spíše osobní. Online kurzy jsou sice v pohodlí domova, ale špatně se mi při nich soustředí.

Příloha č. 6 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 6

1. Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji vykonáváte?
Jsem na škole od roku 1996 a měla jsem vystudovanou tenkrát nazývanou Rodinnou školu. To tomu bylo blízké, a tak jsem byla zvolena metodičkou prevence.
2. Máte absolvován kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován? Pokud ne, plánujete si vzdělání dodělat? Kdy?
Mám specializační studium metodika prevence na pedagogické fakultě v Praze.
3. Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?
Máme setrvale nízký výskyt rizikového chování, ale není to o tom, že bychom o těch problémech nevěděli. Vše, co má náznak rizikového chování, to registrujeme a hned řešíme. Samozřejmě, že o nějakých případech nevíme, ale myslím, že přehled o dětech a výskytu rizikového chování máme opravdu velký. Čísla máme poměrně nízká na velikost školy. Myslím, že systém na škole je dobře nastavený.
4. Myslíte, že máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?
Já sama jsem zástupkyní ředitele, takže ano, určitě mám.
5. Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?
Supervize nemáme. Zájem mám. Máme na škole poradenské pracoviště, kde se podporujeme navzájem. Máme výbornou školní psycholožku a s ní vše diskutuji. Externí supervizi nemám.
6. Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obracíte o pomoc?
Vše konzultuji se školní psycholožkou. Dále s kolegy v jiných školách – preventisté. Nebojím se konzultovat. A úzce spolupracuji s orgánem právní ochrany dětí, kde případné problémy konzultuji. Naše škola také investuje do právního servisu, kde mohu konzultovat těžší případy a pomohou mi s právní stránkou. To využívám k těm horším/těžším případům.
7. S kým nejčastěji spolupracujete ve škole?
S naším školním poradenským týmem. Na škole jsme tři metodici prevence. Dále také se speciálním pedagogem a musím říct, že i třídní učitelé jsou dobří partáči.
8. Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období Covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole).
Nabídka je až nadbytečná. Témata odpovídají aktuálním problémům. Vybírám si pečlivě, protože kvalita je různá. Většinou vybírám již podle osvědčeného lektora

nebo na doporučení někoho. Já sama pracuji ještě na OSPODU, tam jsme uskutečnili besedu s pánem z krajského úřadu, neznali jsme ho a trefili jsme se. Někdy to vyjde i bez reference. Někdy je to, ale bohužel nekvalitní. Školení jsou drahá a rozpočet není velký. Proto se snažím vybírat pečlivě. Ovšem prevence rizikového chování například k ukrajinským žákům ještě nevyšla. Vnímám, že tyto děti mají občas odlišnější chování než děti české. Pak jsem také musela řešit i nevhodné chování učitele k ukrajinským dětem a na to žádná metodika nejsou.

9. Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?

Dostupnost je, záleží na investici. Musím si umět vybrat ve velkém množství nabídky.

10. Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?

Ano, líbí se mi online setkání a školení, že nemusím nikam jet.

11. Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?

Půl na půl. Online je časově efektivní.

Příloha č. 7 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 7

1. Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji vykonáváte?
Pozici školního metodika prevence jsem dostal příkazem, že jsem prý svobodný a mám spoustu času. Metodika dělám 18 let.
2. Máte absolvován kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován? Pokud ne, plánujete si vzdělání dodělat? Kdy?
Kurz mám. Studium: Centrum celoživotního vzdělávání – zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Pardubického kraje.
3. Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?
Těžko říct. Jako metodik neuvažuji nad úspěchy v této roli. Není možné se všem zavděčit, především České školní inspekci.
4. Myslíte, že máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?
Spíše ano. Někdy je problém kvůli nedostatku kolegů při zajišťování suplování.
5. Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?
Supervize probíhá každý den v rodině. Organizuje ji moje manželka (terapeutka, psycholožka). Supervize ve škole je utopie. Zájem mám ale vyhovuje mi to takhle.
6. Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obracíte o pomoc?
Na manželku (terapeutku, psycholožku). Případně sdílení s dalšími metodiky.
7. S kým nejčastěji spolupracujete ve škole?
Z 90% sám se sebou. 10% Výchovný poradce.
8. Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období Covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole).
Spíše ano.
9. Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?
Pro mě dostatečná.
10. Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?
Ano, ale o odbornosti by se dalo pochybovat.
11. Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?
Na osobní kurzy (skrz rodinu) není čas, online kurzy momentálně lepší.

Příloha č. 8 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 8

1. Jak jste se dostali na pozici školního metodika prevence a jak dlouho ji vykonáváte?
Nikdo jiný nebyl, studovala jsem pedagogiku a bylo to tomu nejbližší. Funkci vykonávám 18 let.
2. Máte absolvován kurz metodika prevence? Pokud ano, kde byl absolvován? Pokud ne, plánujete si vzdělání dodělat? Kdy?
Ano mám, v P- Centrum Olomouc.
3. Co považujete za svůj největší úspěch v roli metodika prevence?
Asi to, že mám důvěru u dětí, přijdou se svěřit. Někdy se svěří i s věcmi, které bych raději ani nevěděla. Několikrát jsem pak informace musela předat Policii ČR. Pak asi také odhalení sebepoškozování žákyně.
4. Myslíte, že máte dostatečnou podporu při dalším rozvoji této role u vedení školy?
Ano, určitě. Můj manžel je ředitel školy.
5. Máte nějakou formu supervize? Pokud ano, kdo ji organizuje? Pokud ne, máte o supervizi zájem?
Supervizi nemám, spíše asi konzultuji s výchovnou poradkyní. Zájem asi nemám. Ještě by mi řekli, že to děláme špatně.
6. Pokud si nevíte rady, na koho, ke komu se obracíte o pomoc?
Na mé kolegyně a spolužačky z vysoké školy. Dále na kolegyně z P-centra. Asi bych ráda zmínila i pedagogicko – psychologickou poradnu, se kterou jsem řešila například sebepoškozování u žáků a také středisko výchovné péče.
7. S kým nejčastěji spolupracujete ve škole?
S výchovnou poradkyní. Prakticky jedna bez druhé nerozhodujeme, se vším se radíme a konzultujeme.
8. Máte ve svém okolí dostatečnou nabídku kurzů/školení, která by reagovala na současné problémy? (v období Covidu, při migraci způsobenou ukrajinskou válkou, případně aktuální problémy na Vaší škole).
Nabídka je, velmi často řešíme téma sebepoškozování u dětí a myslím, že je i velmi časté téma na školeních, vnímám to hodně jako následek Covidu a online výuky.
9. Jak hodnotíte dostupnost a aktuálnost odborné literatury pro metodiky prevence?
Literaturu neřeším. Hledám na internetu nebo přímo s organizací. Pak možná časopis Prevence. Máme pána, který nám posílá aktualizované věci ohledně prevence. Pak hledám cíleně knížky k tématům, co řeším s dětmi. Například zdravý životní styl. Dá se to pak využít do výuky, což velmi oceňuji.

10. Zvětšila se po období Covidu nabídka online kurzů?

Ano, určitě.

11. Upřednostňujete spíše osobní kurzy nebo online kurzy?

Zvykla jsem si na online formu, díky tomu se neutrácí finance za cestu a dostanu se díky tomu kamkoli. Mohu si tak vybrat školení z měst jako je Praha nebo Ostrava.